

✿ BUDAVÁRI ✿

2022. 7-8. ✿ III. ÉVF. 6. SZÁM

SÉTÁK

TÁJÉKOZTATÓ ÉS KULTURÁLIS
MAGAZIN

TEGYÜNK MEG MINDENT A BUDAI VÁRÉRT!

BESZÉLGETÉS CSÖRE GÁBOR SZÍNMIŰVÉSSZEL

Mesés gazdagság
és gazdag műveltség

Egy éve nyílt meg
a Szent István-terem

Tánczene,
beat, rock and roll

NHP
NEMZETI
HAUSZMANN
PROGRAM

**BUDAVÁRI
PALOTANEGYED**

KEDVES OLVASÓ!

*Fodor Gergely
kormánybiztos,
a Várkapitányság vezetője*

A Nemzeti Hauszmann Program fejlesztéseinek köszönhetően a budai Vár egyre szebb, a történelméhez és jelentőségéhez egyre méltóbb arcát mutatja. Nem véletlen, hogy újjászületett helyszíneinket, a Lovardát, a Főörséget, a Csikós udvart, a Halászó gyerekek kútját és az azt övező teraszt a nyári időszakban is egyre többen keresik fel. A Budavári Palotanegyed mára ismét kihagyhatatlan célpontja lett a budapesti városnézéseknek és családi, baráti sétáknak.

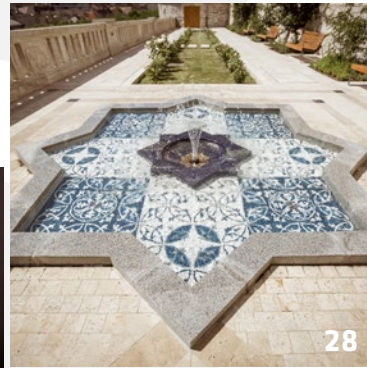
Egyik legnépszerűbb helyszínünk augusztusban lesz éppen egyéves. A palota felújított déli összekötő szárnyában a semmiből eredeti formájában újjáépített Szent István-termet eddig már több mint 80 ezer vendég látogatta meg. Legfrissebb magazinunkban sok érdekességet olvashatnak az elmúlt év legemlékezetesebb élményeiről, a különleges terembe ellátogatók gyakran érzelmeikkel teli reakcióiról.

Bízunk benne, hogy népszerű helyszínünk lesz a Török kert is, amelyet június végén adhattunk át a közönségnek. A kert a palotanegyed egyik legeludogottabb és leghangu-

latosabb részén található, a Csikós udvar délnyugati oldalán. A kertben gazdag, mediterrán növényvilág várja a látogatókat, akik rózsabokrok, fügefák, vadszőlő, birsalma és törpeorgona társaságában, kényelmes padokon pihenhetnek meg, és gyönyörködhetnek a mór mintákat idéző díszszökőkút csobogásában. A Szent István-terem és az új Török kert mellett nyáron számos izgalmas programért is megéri elsétálni a Várba. A legimpozánsabb helyszíneink történetét bemutató vársétáinkon túl a Várkert Bazárban koncertek, kép-

zőművészeti kiállítások, filmvetítések és irodalmi estek is megtalálhatók a kulturális kínálatban.

Jöjjenek, tegyenek egy kellemes sétát nálunk, vagy látogassanak el a rendezvényeinkre!

TARTALOM

ÚJJÁSZÜLETÉSEK

- 4 Egy éve nyitotta meg kapuit a Szent István-terem
- 8 A magyarrá lett építész: Kallina Mór

ESEMÉNYEK

- 7 A zene hídjá
- 33 Balaton RETROSpektív

LÉLEKZET

- 12 Tegyük meg a budai Várért, amit csak lehet!
Csőre Gábor a budai Várról
- 22 Vigye magával a nyaralásra
a Budavári Palotanegyed történetét!
- 24 A Budai Ifjúsági Park története

KIRÁLYOK VÁRA

- 14 Mesés gazdagság és gazdag műveltség
Ilyen volt Mátyás király reneszánsz udvara

MŰSZÁK VÁRA

- 18 Tóth Árpád, az örök Orion, az Égi Ember

AKTUÁLIS KÖZÉRDEKŰ INFORMÁCIÓK

- 28 Hírek a Budavári Palotanegyedből

INTÉZMÉNYEK

- 30 Történelmünk palotája,
a Budapesti Történeti Múzeum

BUDAVÁRI FINOMSÁGOK

- 34 Mátyás király és Beatrix királyné perce

KÖZELKÉPEK

- 35 Keresztrejtvény

BUDAVÁRI SÉTÁK, III. ÉVFOLYAM 6. SZÁM

Kiadja: Várkapitányság Integrált Területfejlesztési Központ Nonprofit Zrt. 1013 Budapest, Ybl Miklós tér 6., 1519 Budapest, Pf. 365
ISSN 2732-0855

Főszerkesztő: Körösi Gábor **Főmunkatárs:** Csermely Gábor

A szerkesztőség munkatársai: Borbényi Györgyi, Gyarmati Krisztina, Igazság Arnold, Leitner Karina, Nagy Nándor, Németh Mónika, Sándor Zsolt, Serfőző Melinda **Fotók:** Kárász Karolina, Puskel Zsolt, Thaler Tamás, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, Budapesti Történeti Múzeum archívuma, Fortepan, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, MTI, Shutterstock, Várkapitányság archívum, Wikimedia Commons

Fejlesztéseinket és programjainkat bárhol és bármikor figyelemmel kísérheti. Kövesse közösségi oldalainkat, tekintse meg *Budavári Történetek* című [online magazinműsorunkat](#) YouTube-csatornánkon, és [iratkozzon fel hírlevelünkre!](#)

hirlevel.nemzetihauszmannprogram.hu

EGY ÉVE NYITOTTA MEG KAPUIT A SZENT ISTVÁN-TEREM

A Budavári Palotanegyed korábban lezárt, elhanyagolt, veszélyes vagy romos terei, udvarai helyén ma régi szépségükben újjászületett épületeket, festői lépcsőket, csobogó szökőkutakat és gondozott kerteket találunk. Öröm itt sétálni, élmény itt megpihenni. A Nemzeti Hauszmann Program keretében sok minden újjáépült az elmúlt években. Ezek sorában a Szent István-terem, a mesterségbeli tudás és művészi tehetség tere 2021. augusztus 20-án nyitotta meg kapuit a látogatók előtt. Díszes falai azóta számtalan lélekemelő pillanatnak voltak tanúi.

Már az első évben több mint nyolcvanezer látogatója volt a teremnek. A világ szinte minden pontjáról érkeztek már ide érdeklődők. A vendégkönyvek tanúsága szerint nagyon sok helyről jöttek.

A rengeteg külföldi érdeklődő mellett a hazai és határon túli magyar látogatók körében rendkívül széles körű érdeklődés övezi a dísztermet: művészek, építészek, törté-

nészek, restaurátorok épp úgy szívesen választják úti célul, ahogyan tanulócsoporthoz, családok és baráti társaságok.

A sikerhez jelentősen hozzájárulnak a Várkapitányság által szervezett, személyes történetekben, műhelytitkokban is gazdag tárlatvezetések, melyeken az ide látogatók a történelmi helyiség kétszeri megszületését, berendezésének művészet-

és ipartörténeti hátterét, valamint az egykori és mai alkotókat egyaránt megismerhetik.

De nemcsak a látogatók, hanem a tárlatvezetők számára is életre szóló élményt jelentenek ezek a programok, meséli Kiss Henrietta tartalomfejlesztési vezető szakértő, tárlatvezető. Mint mondja, itt gyakran csordulnak ki az öröm, a meghatottság, a tisztelet és büszkeség könnyei a

látogatók szeméből, főként, ha valakinek személyes kötődése is van a helyszínhez, esetleg az egykori vagy a mai mesterekhez.

De érzelmek és lelkesedés fűtötte már az előkészületeket is. Nemcsak a tervezés és maguk az alkotások készültek elhivatott munkával és profi módon, hanem mindezek ismertetésén is ilyen szellemben dolgozott a Henrietta által tartalmilag összefogott csapat. Heteken át olvastak, tanultak, többször beszélgettek a terem tervezőjével, Angyal Tiborral, művészettörténész szakértőjével, Rostás Péterrel, valamint az alkotókkal. Ismerkedtek a díszterem történetének és berendezésének minden részletével, majd igyekeztek egy komplex, életre szóló élményt adó programot megalkotni a terem méltó bemutatására. Ezt a célt szolgálja a Szent István-teremhez tartozó kiállítás is, melynek kurátora Gulyás Gábor.

A jó tárlatvezetés Henrietta szerint az elméhez, a szívhez és a lélekhöz egyformán szól. Átélethető, emberi történetekben gazdag, ugyanakkor a szakmai mércék szerint is hiteles és igényes. Henrietta ezt a következőképpen foglalja össze: „Egy alkotás, legyen az könyv vagy film, akkor igazán jó, ha utána úgy érezzük, más emberré váltunk. Egy tárlatvezetés is

👉 **Az egykori mesterek remekműveit kortárs képző- és iparművészek teremtették újra**

akkor jó, ha a látogató más emberként távozik, mint ahogy érkezett, és magával tud vinni valamilyen személyes útravalót. Ha például egy korábban számára homályos történelmi időszakot tisztábban lát, ha elgondolkodtatja, megérinti egy nagyszerű, példaértékű emberi teljesítmény, ha rácsodálkozik egy szép részletre, egy technikai bravúrra, és egy órára – kiszakadva a rohanó jelenből – vissza tudjuk repíteni a múltba, akkor jól dolgoztunk.”

Henrietta szerint „látogatóként kétszeres csodálatot és tiszteletet

👉 **A terem szervezett tárlatvezetés és egyéni látogatás keretében is megtekinthető. Képünkön Kiss Henrietta tartalomfejlesztési vezető szakértő, tárlatvezető**

érez itt az ember. Hiszen bámulatos az egykori tervezők, Hauszmann Alajos és Györgyi Géza építészek zsenialitása, finom arányérzéke és művészi tehetsége, valamint a mesterek innovativitása, technikai tudása és igényessége. Ezért is nevezzük a termet a századforduló iparművészeti csúcsteljesítményének. Ám csodálatra méltó az újraalkotók kreativitása, kitartása és alázata is. Az, hogy képesek voltak gyakran a semmiből, hiányos részletekből hitelesen és méltó módon újrat teremteni a százhusz évvel ezelőtti csodát: az egykori díszítéseket, burkolatokat, kárpitokat és bútorokat. Életre szóló élmények érik itt az embert. A tárlatvezetése-

A SZENT ISTVÁN-TEREM ELŐZETES ONLINE IDŐPONTFOGLALÁSSAL ÉS A HELYSZÍNI PÉNZTÁRBAN VÁLTOTT BELÉPŐVEL IS LÁTOGATHATÓ.

A SZENT ISTVÁN-TEREMHEZ TARTOZÓ KIÁLLÍTÁSON A SZENT KORONA MÁSZOLATA IS MEGTEKINTHETŐ

ken előfordult már például, hogy egy fiatalokból álló csoport lekucorodott a padlóra, és megsimogatták az intarziás parketta művészi mintáit, miközben megilletődve hallgatták a vezetést. Az idősek gyakran osztják meg személyes, sokszor szomorú, az ostromhoz kapcsolódó történetüket velünk. Számukra egyfajta elégtétel a termet újra, régi szépségében látni, hiszen ők szemtanúi

voltak a palota pusztulásának. Ők még az 1940-es évek elején, gyermekként léphettek be azon az ajtón, melyen most, életük alkonyán talán utoljára. Járt itt olyan csoport is, melynek tagjai a vezetés végén úgy érezték, itt és most közösen el kell énekelniük a himnuszt. Ezek fontos, emberi és szakmai szempontból is elgondolkodtató, megindító és inspiráló élmények számunkra. Ahogyan az is, amikor az egykori mesterek leszármazottjainak vagy a mai alkotók családjának, barátainak mutathatjuk meg a termet.”

👉 **A Szent István-termet a 2021. augusztusi megnyitó óta nagy érdeklődés övezi**

👉 KÖZÖSEN ALKOTOTT REMEKMŰ

Az államalapító királyunknak emléket állító helyiséget neoromán stílus és magyar ornamentika jellemzi. Hauszmann annak idején a magyar építészek, képző- és iparművészek, valamint mesterek legjobbjait gyűjtötte maga köré, hogy együtt remekművet alkossanak. A terem létrehozásán dolgozó szakemberek az 1900. évi párizsi világkiállításon valóságos díjesőben részesültek. A terem a második világháborús ostrom alatt teljesen megsemmisült, rekonstrukciója a Nemzeti Hauszmann Program keretében valósulhatott meg, a nagyközönségnek 2021. augusztus 20-án adták át.

A Szent István-terem újjászülésével a várbéli időutazás és történelmi kaland-élmény teljesebbé vált, hiszen ez a hely betekintést enged utolsó két királyunk, I. Ferenc József és IV. Károly korának világába, abba a budai, uralkodói milióbe, ahol döntéseket hoztak, látogatókat fogadtak, vagy utolsó uralkodónk a koronázásra készült. Korábban egyetlen, a századfordulón született olyan helyszín sem volt a Budavári Palotában, amely méltón megmutatta volna az akkori királyi rezidencia páratlan, európai viszonylatban is kiemelkedő szépségét.

Az érdeklődők tabletes vagy személyes tárlatvezetéssel tekinthetik meg a Szent István-termet. A 45 perces programra a szenstivvanterem.hu internetes oldalon keresztül érdemes előre jegyet vásárolni. Egyszerre 25 fő tartózkodhat a teremben, ami a látogatók számára kényelmi, a műalkotások számára pedig biztonsági, állagmegóvási célokat szolgál. 🌿

www.varkertbazar.hu • A programváltoztatás jogát fenntartjuk!

A ZENE HÍDJÁ

Szeptember 10-én a Várkert Bazárban lép fel a nemzetközi zenei élet egyik legizgalmasabb egyénisége, a belga Daniel Verstappen, aki virtuóz egyéni zongorajátékát szívesen ötvözi nagyzenakarral és elektronikával. Gazdag fényjátékkal kísért koncertjei minden korosztály és ízlésvilág számára különleges zenei élményt nyújtanak.

🌿 **Budavári Séták: Ön a magyar főváros egy különleges helyén lép fel, a nemrégiben újjászületett Várkert Bazár történelmi falai között, mégis modern környezetben. Milyen kapcsolatban áll a hagyomány és a modernség az ön zenéjében?**

🌿 **Daniel Verstappen:** Amikor az év elején itt jártam, azonnal beleszerettem ebbe a környezetbe. A Várkert Bazár és a budai Vár környéke igazán különleges hely. Nagyon szeretek szabad ég alatt fellépni, ami ebben a történelmi atmoszférában számomra is különleges élmény lesz. A zenémmel a különböző embereket és a kultúrákat szeretném összekapcsolni, egyfajta hidat kívánok építeni a zene nyelvén. Korokon átívelő zeneműveket komponálok, amelyeket a klasszikus zongorajáték és a modern, elektronikus hangzásvilág szimbiózisa jellemez. Erre törekszem a klasszikus zeneművek feldolgozása során is. Bach *Toccatájának* interpretációját is ennek szellemében készítettem. Szeptem-

ber 10-én a Várkert Bazárban ez is hallható lesz.

🌿 **B. S.: Mikor és hogyan kezdődött a kapcsolata a zenével?**

🌿 **D. V.:** Öt évesen kezdtem zongorázni. Nagyon energikus, ugyanakkor érzékeny gyerek voltam, és a zene nagyon sokat segített számomra az érzelmeim, gondolataim kifejezésében. A zongora a lelki társam lett, és azóta is az maradt. Erre utal egyik dalom címe, a *Soulmate* is.

🌿 **B. S.: Mit gondol a magyar zenéről?**

🌿 **D. V.:** Jól ismerem és nagyon szeretem a magyar zenét. Sok darabot játszottam olyan magyar zeneszerzőktől, mint Liszt Ferenc, Bartók Béla és Kodály Zoltán. A magyar népzene is különleges ritmusa van. Havasi Balázst pedig gyermekkorom óta nagyon szívesen hallgatom, ő valódi inspirációt jelent számomra. Nagyon örülnék, ha egyszer ellátogatna egy koncertemre, s még inkább, ha egyszer közösen is felléphetnénk.

🌿 **B. S.: Mit gondol, mi a zene célja, küldetése a mai világban?**

🌿 **D. V.:** A zene nagyon fontos és erős üzeneteket közvetít a világnak. Mi, művészek csak így tudunk hatni, akár kicsik, akár nagyok vagyunk, de egy nagy és erős eszköz, egy univerzális nemzetközi nyelv van a birtokunkban, amelyet mindenki megért szerte a világon, és amely képes mindannyiunkat egyesíteni. 🌿

👉 Daniel Verstappen

PROGRAMOK A VÁRKERT BAZÁRBAN

- 08.07. Tánc a kertben – EXIST
- 08.10. VárKERT Mozi – Bereményi kalapja
- 08.11. Electric Lounge – Zságer Balázs Live
- 08.24. VárKERT Mozi – Szia Életem!
- 08.27. Zenében szabadon - A jövő operacsillagai
- 08.28. Tánc a kertben – Kávészakma Budapest táncmozik
- 08.29. Várkert Irodalom – Márai Kassája és Budapestje
- 09.03. Subtones-lemezbemutató
- 09.04. Tánc a kertben - #kaméleon no.1.
- 09.07. Várkert Akusztik – Dos Diavolos
- 09.10. Daniel Verstappen – Reconnection zongorakoncert
- 09.11. Konyha x Söndörgő-koncert
- 09.24. Piramis Várkert Live lemezbemutató koncert
- 09.29. Tánc a kertben - #Orfeusz #Eurüdiké

Várkert Bazár

A MAGYARRÁ LETT ÉPÍTÉSZ

Honvéd Főparancsnokság, Budai Vigadó, Bécsi kapu téri evangélikus templom, hogy csak néhányat említsünk Kallina Mór munkái közül, akit a sors szeszélye hozott Magyarországra. A neoreneszánsz építészet kiemelkedő alakja volt, aki a századforduló budapesti arculatának egyik meghatározó alakítója lett. Emblematikus munkája, a Honvéd Főparancsnokság Dísz téren álló épülete több mint hetven évig méltatlanul, második világháborús torzóként fogadta a budai Várba látogatókat, ám a Nemzeti Hauszmann Programnak köszönhetően a Lovarda és a Főörség után ez a hányattatott sorsú épület is újjászületik a közeljövőben.

➔ A Honvéd Főparancsnokság neoreneszánsz épülete 1895 és 1897 között épült fel a Dísz téren

VÁLASZTOTT HAZA

A morvaországi születésű Kallina Mór 26 évesen, 1870-ben érkezett Pestre. A fiatal építész előbb a Prágai Német Műegyetemre járt, majd a Bécsi Képzőművészeti Akadémián folytatta tanulmányait. Tehetségét mi sem mutatja jobban, mint hogy a századforduló bécsi akadémikus építőművészetének kiemelkedő alakja, Otto Wagner is bizalmat szavazott neki.

1870-ben Wagner irodája felkérést kapott a Pesti Izraelita Hitközségtől egy zsinagóga megtervezésére, az építkezés vezetésével pedig Kallina Mórt bízták meg. Noha a Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga építkezésének felügyeletére vonatkozó megbízás csupán két évre szólt, a fiatal építész ez idő alatt annyira megtalálta számítását a magyar fővárosban, hogy nem tért vissza Bécsbe, Magyarországon élt egészen 1913-ban bekövetkezett haláláig.

NOHA EREDETI MEGBÍZATÁSA CSUPÁN KÉT ÉVRE SZÓLT, A FIATAL ÉPÍTÉSZ ÚGY MEGSZERETTE MAGYARORSZÁGOT, HOGY EGÉSZ ÉLETÉRE ITT TELEPEDETT LE.

A pezsgő szellemi közeg, a 19. század második felének izgalmas építészeti lehetőségei és a sokasodó megbízások mellett fontos szempont lehetett a döntésében a szerelem is: ugyanis itt ismerte meg

➔ Az 1872-ben átadott Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga a mór építészet jegyeit mutatja

➔ 1895. október 20-án szentelték fel Buda legrégebbi evangélikus templomát a Bécsi kapu téren

Schmidt Annát, akit 1874-ben oltár elé vezetett. Házasságukból három gyermek született: Irma, valamint Anna és Géza. Utóbbi apja nyomdokaiba lépve műépítészként dolgozott. Kallina Mór unokája, Árkay Bertalan is tovább vitte a családi örökséget, szintén az építész hivatást választotta, édesapjával közös alkotása a Városmajori Jézus szíve plébániatemplom épülete. Felesége, Sztehlo Lili a 20. század első felének kiemelkedő jelentőségű díszüvegtervezője volt.

VIGADÓ A BUDAI POLGÁROKNAK

A fiatal morvaországi építész hamar aktív tagjává vált a magyar építészközösségnek. Eleinte bérpalták és villák építésével bízták meg, majd több olyan felkérése is akadt, melyeknek köszönhetően még jelentősebb szerepet játszott a századfordulós városkép kialakításában. Az ő nevéhez fűződik a Szentkirályi utcai Nemzeti Tornacsarnok terve és Buda legrégebbi evangélikus

📍 **A Budai Vigadó egykori épülete ma a Hagyományok Házának ad otthont**

akinek – építészeti örökege mellett – márványtábla is őrzi emléket a fővárosban, egykori otthona, a Városmajor utcában található Kallina-villa falán.

ÚJJÁSZÜLETŐ HONVÉD FŐPARANCSNOKSÁG

Kiemelkedő helyet foglal el Kallina Mór életművében az egykor a Szent György tér 3. szám alatt álló Honvédelmi Minisztérium palotája, illetve az annak közvetlen szomszédságában épített Honvéd Főparancsnokság épülete. Míg a minisztérium 1879 és 1881 között épült, a Dísz tér 17. szám alatt található főparancsnokságot csak 1895 és 1897 között építették hozzá. Utóbbiról a Vasárnapi Ujság

ekképp számolt be az olvasóinak: „Az új palota földalatti és földfeletti részekből áll. A földalatti részben két istálló és a konyhahelyiségek rendeztetnek be. A földfeletti rész maga a voltaképi palota. A földszint közepén nyílik a főbejárat, mely a 13,5 méter hosszú, ugyanolyan széles és 9 méter magas előcsarnokba vezet. Ez az előcsarnok egyike Budapesten a legnagyobbaknak és legdíszesebbeknek. A mennyezete freskó-festményekkel lesz ékesítve. A földszint maga is két részből: alsó és felső földszintből áll, melyet a hivatali helyiségek és a szolgaszemélyzet lakásai foglalnak el. A 6,5 méter magas első emeleten középpont az előcsarnok fölött s annak

temploma, a Bécsi kapu téren álló budavári evangélikus templom neobarokk épülete is, melyet 1895 októberében szenteltek fel. Otto Wagnerrel társulva még az Országház tervezésére is pályázott, s noha végül Steindl Imre terve valósult meg, pályamunkájukat jutalomban részesítették.

Kallina Mór tervezte a Budai Vigadó épületét is. A terület a 19. század folyamán előbb társzékér-, majd katonai raktárként funkcionált. A század végére a budai polgárság körében olyan erőssé vált az igény arra, hogy saját vigadója legyen, hogy miután 1894-ben Wekerle Sándor miniszterelnök Budapest tulaj-

donába juttatta vissza a belterületi katonai ingatlanokat, a főváros közgyűlése pályázatot írt ki vigadó építésére, az egykori fegyverraktár területén. A pályázat nyertese Kallina Mór és veje, Árkay Aladár közös munkája lett. Két éven át dolgoztak együtt a gyönyörű eklektikus épületen, melyet 1900 januárjában avattak fel, egy Klotild főhercegasszony fővédnökségével rendezett farsangi bál keretében. Ma az épület a Hagyományok Házának ad otthont.

Kallina Mór munkásságát I. Ferenc József osztrák császár és magyar király is elismerte: 1896-ban a Ferenc József-rend lovagkeresztjével tüntette ki az építész,

📍 KÜLÖNLEGES LELETEK

Akárcsak a Nemzeti Hauszmann Program többi rekonstrukciója, a Honvéd Főparancsnokság újjáépítése is átfogó régészeti feltárásokkal kezdődött, melyek során egy feltehetően Zsigmond korabeli kutat és ritkaságnak számító kerámiákat is találtak a régészek. A leletegyüttes legkorábbi darabjai a késő Árpád-korból származnak, de Zsigmond kori, valamint a 14–15. század fordulójáról és a 15. század első évtizedeiből származó tárgyak is előkerültek.

Fortepan/Budapest Főváros Levéltára/Klöz György

📍 **1894 körüli felvétel a Honvédelmi Minisztérium Kallina Mór által tervezett épületéről**

méreteivel egyező elrendezéssel a díszterem van, melyből jobbra egy 15 méter hosszú étterem, balra ugyanilyen nagyságú társalgó terem (sálon), az udvar felé pedig egy 13 méter hosszú és 16 méter széles, díszesen ékített mennyezzel ellátott zárt téli kert van, mely a József főherceg ő cs. és kir. fensége, mint honvéd-főparancsnok részére a második emeleten berendezett lakosztályaihoz tartozik. Az egész épület villámvilágítással és gőzfűtéssel lesz ellátva.”

A második világháborúban mindkét csodás épület súlyos, ám nem

végzetes sérüléseket szenvedett. A minisztérium maradványait a háború utáni rendszerben végleg eldőzerolták, a Honvéd Főparancsnokság golyó ütötte épületét pedig

helyreállítása helyett ideológiai okokból az első emeletéig visszabontották. Több mint ötven évig állt az épület torzója a Dísz téren, egyfajta háborús mementóként. 2021-ben azonban a Nemzeti Hauszmann Program keretében megkezdődött az épület helyreállítása: Kallina Mór alkotása nem csupán hiányzó emeleit, de kupoláját is visszakapja. A Honvéd Főparancsnokság a jövőben látogatóközpontként, a Budavári Palotanegyed kulturális és turisztikai kapujaként működik majd, kiállításokkal, közösségi térrel és gasztronómiai funkciókkal. ✂

📍 **A felújított Honvéd Főparancsnokság (a Budavári Palotanegyed látványterve)**

BÁR MEGMENTHETŐ LETT VOLNA, AZ ÉPÜLETET A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁN IDEOLÓGIAI OKOKBÓL AZ ELSŐ EMELETIG VISSZABONTOTTÁK.

TEGYÜK MEG A BUDAI VÁRÉRT, AMIT CSAK LEHET!

Már gyermekkorából is meghatározó emlékei vannak a budai Várról Csöre Gábornak, aki színészként az egykori Várszínházhoz is sok szállal kötődött. A Thália Színház művésze a Nemzeti Hauszmann Program közösségi oldalán mesélt arról, mi mindent jelent számára a Budavári Palotanegyed.

Fotó: Puskel Zsolt

Csöre Gábor már igen fiatalon megismerkedett a színház világgával. 11 évesen, 1982-ben került a Magyar Rádió Gyermekstúdiójához, és már fiatalon több rádiójátékban kölcsönözte a hangját a legkülönbözőbb karaktereknek. Az elmúlt évtizedekben az ország egyik legismertebb, legtöbbet foglalkoztatott szinkronszínésze lett. Olyan színészek szólalnak meg a hangján, mint Adam Sandler, Jake Gyllenhaal, Elijah Wood vagy Tom Hiddleston, de ő szinkronizálja a hírhedt amerikai animációs sorozat, a *South Park* egyik központi figuráját, Eric Cartmant is. Fiatalkorában az Ascher Oszkár Színpad és a Nemzeti Színház Stúdiójának növendéke volt, majd 1993-ban kezdte meg tanulmányait a Színház- és Filmművészeti Főiskolán, Marton László és Hegedűs D. Géza osztályában. A főiskola elvégzése után a Vígszínházhoz szerződött, ahol egészen 2020-ig volt tag. Azóta a Thália Színház színpadán találkozhat vele a közönség. Több népszerű magyar filmben és sorozatban is szerepelt, az utóbbi években pedig az M5 kulturális csatorna műsorvezetőjeként is találkozhatnak vele a tévé-

nézők. 2016-ban munkásságát Jászai Mari-díjjal ismerték el.

„Amikor gyerek voltam, gyakran elautóztunk a családommal a Várkert Bazár mellett, mikor hazafelé tartotunk a XVII. kerületbe a Vas megyei rokonlátogatásból. Jól emlékszem, mennyire romos volt ez a terület, azt sem tudtam igazán, mi ez. Mesélték, hogy itt volt az Ifjúsági Park, de abból, amit ma itt látunk, gyakorlatilag semmi nem létezett a nagyközönség számára – emlékszik vissza Csöre Gábor, aki akkor, a családi autó hátsó ülésén ülve még nem sejtette, hogy néhány év múlva életének meghatározó hely-

*Építsük újjá,
amit elpusztított
a háború.*

☛ **Csöre Gábor a Thália Színház Legszebb férfikor című előadásában, Christopher szerepében**

színe lesz a Budavári Palotanegyed. – 18 évesen, amikor a Nemzeti Színház Stúdiójába jártam, gyakran fel kellett mennem a Várszínházba, amely akkor a Nemzeti Színház kamaraszínházaként működött. Sokat játszottam itt, szerepeltem például a *Csíksomlyói passió*ban, komoly, nagy színészekkel állhattam egy színpadon. Amikor vége volt az előadásnak, sokat járkáltunk a Várban. Az a fiatal életem hagyott itt emlékeket. Később forgattunk is itt, talán az elsők között, a Magyar Krónikával. Akkor sok izgalmas dolgot tudtam meg a Várkert Bazár és a Budavári Palotanegyed történetéről.”

Mivel mindig is közel állt a szívéhez a budai Vár, nem csoda, hogy az elmúlt években Csöre Gábor nyomon követte a Nemzeti Hauszmann Program rekonstrukcióit is: „Történelemrajongó ember vagyok, fontos számomra a múlt. Sokáig, amikor azt mondták, hogy budai Vár, kerestem, de nem találtam. Nagyon jó, hogy az utóbbi években előkerültek a régi falak, újjászülettek a valaha itt állt épületek. Volt itt egy brutális ostrom a második világháborúban, minden elpusztult, később azonban nem minden épült fel. Napjainkban történészek, régészek vitatkoznak, hogy mit lehet visszahozni, mit nem, mi a korhű, mi az autentikus. Nekem azt mondja a lelkem, hogy ha a budai Várról beszélünk, akkor csináljunk meg mindent, amit lehet. Építsük újjá, amit elpusztított a háború, és adjuk vissza az embereknek.” ✂

MESÉS GAZDAGSÁG ÉS GAZDAG MŰVELTSÉG

ILYEN VOLT MÁTYÁS KIRÁLY RENESZÁNSZ UDVARA

Egy mai szemmel meghökkentően girbegurba utca macskakövein lépegetve, romos síremlékek, egykori faltöredékek vagy egy-egy emléktábla láttán önkéntelenül erőt vesz rajtunk az elfogódottság és a kíváncsiság. Tudni szeretnénk, milyen emberek jártak itt előttünk. Hogyan használták a számunkra is ismerős helyeket, miként hozták létre a töredékekben és emlékekben is csodálatot ébresztő tereket és épületeket? Új rovattal ennek a kíváncsiságnak a kielégítésére vállalkozunk. Bemutatjuk a budai Vár emblematikus uralkodóit, életüket és építő munkájukat és a palotaegyüttes szépségben és fordulatokban gazdag történetét. Először Mátyás király korába látogatunk el.

Ha magunk elé képzelünk egy 14 éves fiút, amint a Királyi Palota börtönében várja bátyja kivégzését, nem túlzás mesebeli fordulatnak látni, hogy ugyanezt a fiút, Hunyadi Mátyást egy évvel később trónra emelik. Majd uralkodása alatt az egykori tragikus események helyszínét ambiciózus építkezésekkel formálja át, Budát a reneszánsz Európa kulturális vérkeringésébe emelve.

Mátyás nevelését Hunyadi János Vitéz Jánosra, a kiváló humanista főpapra bízta, akinek vonzódása az ókori irodalomhoz és művészetekhez a kezdetektől követendő példává vált számára. Vitéz János és unokaöccse, Janus Pannonius reneszánsz műveltsége és kiterjedt kapcsolatai meghatározó szerepet játszottak abban, hogy Mátyás udvarában felvirágozott a művészet, a tudomány és az itáliai

ihletésű építészet. Igaz, ebből a szempontból nagy hatású volt Beatrix nápolyi hercegnő is, aki Mátyás második feleségeként érkezett Magyarországra. Bonfini, Mátyás híres történetírója krónikájában számos helyen tesz említést erről. Az új királyné az udvar működését és életmódját is átalakította: kifinomult szokásokat, itáliai kultúrát honosított meg, ami az étkezési protokollt éppúgy érintette, mint a királyi audienciák rendjét.

BUDA VÁR MÁTYÁS KORI ÚJJÁSZÜLETÉSE

A reneszánsz az uralkodói palotákon, így Budán is nyomot hagyott – bár a történelem viharaiiban elpusztult épületek rekonstruálása és az egyes korokhoz kapcsolódó fejlesztések elkülönítése a történészeknek máig feladja a leckét.

A 15. századra Buda már egy forgalmas központ volt, Zsigmond uralkodása alatt pedig a palota nagyszabású modernizációja is kezdetét

☑ *Ilyen volt Buda látképe Mátyás korában a Schedel-féle Világkrónika Budát ábrázoló, 1493-as fametszete alapján*

☑ *Benczúr Gyula Mátyás bevonulása Budára című képének háttérében az udvar humanista tudósai is feltűnnek*

vette. Jó pár évtizedre azonban a királyok ahogy Visegrádot, úgy Budát is elhanyagolták: Mátyás színre lépése egyben a királyi paloták reneszánszát is jelentette.

Tervbe vette Zsigmond palotáinak átalakítását és kibővítését. A munkálatok kezdetben gótikus stílusban folytak, utóbb azonban ezt fölváltotta az all'antica, a reneszánszra jellemző, antik elemeket használó épületdíszítés. Így a Királyi Palota is lényegében új arculatot kapott.

➤ **Míg Mátyás Bonfinit, addig Beatrix egy másik történészt, Pietro Ranzanót bízta meg a magyar történelem és uralkodásuk dokumentálásával**

Ebben – különösen a belső terek kialakításában – nagy szerep jutott a firenzei mestereknek. A festett-aranyozott kazettás mennyezeteknek, a majolika padlócsempéknek és az intarziás burkolatoknak hála, a megújult palota szépsége az itáliai fejedelmi udvarokéval vetekedett. A pompáját emelő palotakereteket, amelyek fényét a reneszánsz épületek mellett egzotikus madarak, majd két oroszlán is emelte, Chimenti Camicia építette a király számára, sőt a források egy titkos függőkertről is tudósítanak.

A Zsigmond-féle ún. Friss-palota Duna felőli részét, amelynek erkélyéről egykor V. László király a bátyja kivégzését szemlélte, Mátyás részben elbontatta. Helyére egy új reprezentatív palotát akart emelni, ehhez itáliai mintára el is készült egy széles külső márványlépcső, azonban maga az épület befejezetlen maradt.

Az európai hírűvé váló királyi udvarba számos olasz mester kapott meghívást. A király a legjobbakat igyekezett megnyerni, de volt, akinek csak a művei jutottak el Budára. Közülük a neves festő és szobrász, Andrea del Verrocchio Dareioszt és Nagy Sándort ábrázoló domborműve, illetve fehér márvány szökőkútja, amelyet Angelo Poliziano, a nagy firenzei költő is megénekelte.

➤ **Benczúr Gyula Mátyás-festményeit eredetileg az átépített Budavári Palota Mátyás-termébe rendelték**

Az európai hírűvé váló királyi udvarba számos olasz mester kapott meghívást.

Nem csoda, ha Mátyás a modern műalkotások értő gyűjtőjeként vált híressé Itália-szerte. A kortársak a Mátyás palotáját díszítő monumentális szobrokról is beszámoltak. Ezek hol a családi örökség ápolására, vagy éppen uralkodói ambícióinak kifejezésére szolgáltak.

Bátyja tragikus sorsára a kivégzés helyszínének közelében elhelyezett, egyes források szerint László arcvonalait viselő Herkules-szobor emlékeztetett. Apja nagyságáról és a dinasztiaeremtés szándékáról a három

Hunyadiról, Jánosról, Lászlórol és magáról Mátyásról emelt szobor tanúsodott. De kiemelt helyen állt a király példaképét, a császári ambícióit inspiráló Luxemburgi Zsigmondot ábrázoló szobor is.

RENEZÁNSZ MŰSZÁK OTTHONA

Mátyás udvara így vált Európa-szerre elismert reneszánsz központtá, amelyben olyan tudósok éltek, mint a kor legyik legnagyobb matematikusának és csillagászáának tartott Johannes Regiomontanus. A királyi udvar messze földről is idevonzotta a kor jeles teológusait, történétíróit, művészeit, tudós doktorait. A német és itáliai tudós koponyák egymásnak adták a kilincset Mátyás udvarában, ami a reneszánsz tudomány és művészet magyarországi felvirágzására is termékenyítően hatott. Nagy szerepet játszott ebben Mátyás világhírű könyvtára, a Corvina. A kor második legnagyobb gyűjteményében a klasszikusok és egyházatyák művei mellett a kortárs szerzők uralkodónak ajánlott könyvei is helyet kaptak, és egyik különlegessége abban állt, hogy nem csupán latin, hanem görög nyelvű művekkel is rendelkezett.

A könyvtár kötetek modern ember számára is szemet gyönyörködtető díszítettsége reprezentációs célokat is szolgált: a király gazdagságát és műveltségét szimbolizálni hivatott kódexek egy része a palotában működő könyvkészítő műhelyben született.

VOLT-E BUDÁN KUTYAVÁSÁR?

Egyszer volt, hol nem volt... Azaz csak a mesében létezett valójában. A mesék igazsága persze aligha állja ki a tényszerűség próbáját, a mi Mátyás királyunk mégis máig ismert és szeretett szereplője számos népmesénknek. Azt viszont csak kevesen tudják róla, hogy maga is igen vonzódt a mesés műfajokhoz. Nem csoda, hogy legendáriuma kialakítása még életében elkezdődött, és ez csöppet sem volt az a király akarata ellenére. Ilyen volt az a Kulcsár Péter történész meglátása szerint Pietro Ransano tollából származó eredettörténet is, amely az uralkodó – apai ágon – havasalföldi származású családfáját az ókori római Corvinus nemzetséggel hozta rokonságba. Hasonlóan Mátyás udvarából indulhatott el az a legenda is, amely szerint Mátyás Luxemburgi Zsigmond „természetes” unokája lett volna.

Mátyás alakja a népnyelv meséiben vált igazán elevenné. Olyanná, akinek igazságossága közös emlékezetünket formálta nemzedékek hosszú során át. És ha valaki kételkedne abban, hogy a jövőben szüledők is majd ilyenek őrzik meg alakját, azoknak figyelmébe Bonfini eszmeftutatását ajánlhatjuk tanúsággul: „A parasztság, mely Mátyás alatt [...] évenként négyszeres adót kényszerült fizetni, s panaszkodott az igazságtalanul súlyos sarcok miatt, most sóhajtozik és retteg a dúlástól, a szántóföldek elpusztításától [...] Fogadkoznak, hogy hatszorosan is fizetnének, csak visszahívhatnák a királyt a másvilágról.”

LEGENDÁS SZOBROK IHLETŐJE

Heltai Gáspár leírása szerint az uralkodó, akit kultusza és történelmi jelentősége okán évszázadokon át számos szobrász igyekezett megidézni, „szép természetű férfiú vala”, hirtelen haragú, akinek szép és nemes tekintete akaratos és bátor szívet mutatott.

STROBL ALAJOS NEMRÉGIBEN ÚJJÁSZÜLETETT MÁTYÁS-KÚTJÁT VÖRÖSMARTY MIHÁLY KÖLTEMÉNYE, A SZÉP ILONKA IHLETTE.

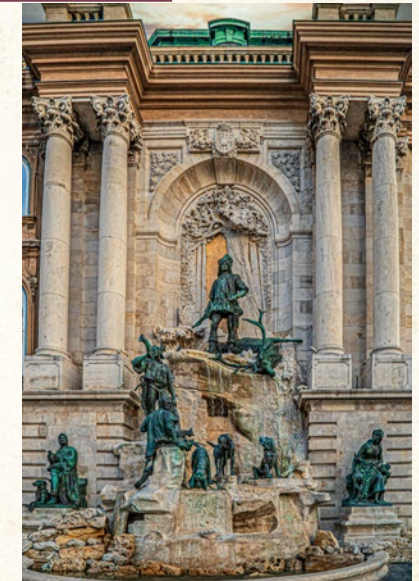
A várbéli Hess András téren, a Szent Miklós-torony nyugati homlokzatán látható annak az emlékműnek az 1930-ban rekonstruált változata, melyet 1486-ban faragtattott a német Bautzen városa Mátyás király tiszteletére. Mivel az eredeti még Mátyás életében készült, hiteles ábrázolásnak tekinthető.

Nagy királyunk alakja Strobl Alajost is meghihlette. A Budavári Palota Hunyadi udvarában 1904 óta varázsolja el az odalátogatókat a művész és Hauszmann Alajos által megálmodott Mátyás kútja, mely a 2020-as teljes körű rekonstrukció után ismét eredeti szépségében mutatja be a Vörösmarty Mihály Szép Ilonka című versében megénekelte híres vadászjelenetet.

A máig legkultikusabbnak tekintett Mátyás-szobor Kolozsvár főterén áll. Érdekes, hogy Fadrusz János budai műtermében mintázta meg a legendás lovas szobrot, mely 1902 óta őrzi a reneszánsz Európa nagy magyar királyának emlékét szülővárosában.

Mátyás uralkodása alatt nemcsak a palota, de a 15. században forgalmas kereskedelmi központtá terebélyesedő Buda is virágzásnak indult. Ezt nemcsak alkalmas földrajzi helyzetének, de a király reformjai nyomán megjelenő hivataloknak, illetve a pezsgő udvari élet fenntartásához szükséges árubőségnek is köszönhette. A Budán megforduló külföldi utazók tágas házakról, míves portákról és – a korban még ritkaságszámba menő utcakövezésnek hála – tisztaságról számoltak be.

A budai polgárházak idővel az egész országban mintául szolgáltak, ahogy a felhalmozott műveltség ha-

tásai sem rekedtek a Vár falain belül. Azzal, hogy Mátyás korának jelentős mecénásává, a tudomány és a művészetek pártolójává vált, nemcsak a saját reneszánsz királyi udvarát virágoztatta fel, hanem azok közé az államférfiak közé is kitörölhetetlenül beírta nevét, akik a maguk idejében korszakos hozzájárulást nyújtottak ahhoz, hogy hazánk Európa kulturális fősodrában maradjon. ✿

TÓTH ÁRPÁD AZ ÖRÖK ORION, AZ ÉGI EMBER

A magasban, ahol mindig közel az ég, elcsendesedik a lélek, és az ember csak az igazán fontos dolgokra figyel. Ilyen hely a Budavári Palotanegyed, amely mindig is kedves lakhelye volt a művészeknek. Megannyi költő is ezt a békés, csendes helyet választotta otthonául: Vajda János, Márai, Kosztolányi és még sokan mások, köztük Tóth Árpád, minden idők talán legérzékenyebb magyar lírikusa, akinek emlékét a róla elnevezett mesés sétány is őrzi.

Kortársa, Kosztolányi Dezső mondta egyszer, hogy a legtöbb, amit embertársainkért tehetünk, az, hogy udvariasak vagyunk velük. Ha valaki, hát Tóth Árpád igazán ennek szellemében élte életét. Talán túlzottan is.

Az a hír járta róla, hogy várbéli sétái közben messziről elkerülte a konflisállomások, nehogy a kocsisok azt higgyék, hogy fuvarra van szüksége, és zavarba jöjjenek. 1917-től egy kicsiny kétszobás lakásban élt feleségével és gyermekével. És noha ő maga is rászorult volna a

csendre, hisz nappal tanított, éjjelente és hajnalban írt, kislánya megszületésekor mindig inkább maga mellé vette, és akár egész éjjel ringatta a kis Esztert, nehogy a kissé zavart lelkű, hipochonder házínéniknek gyereksírást kelljen hallaniuk. Soha senkinek sem akart kellemetlenséget okozni, senkit nem akart véletlenül sem megsérteni, megzavarni.

Az egyemeletes szerény, csendes ház egyébként pazar paloták szomszédságában állt a Táncsics utca 13.-ban. Ma is látható itt a költő emlék-

táblája. Az emeleten öt szoba volt, ebből hármát egy valaha jobb napokat látott özvegyasszony és nővére, a „bogaras” Henriette kisasszony lakta, a másik kettőt adták ki albérletbe a költőnek és családjának. Tóth Árpádék lakrészéhez nem tartozott fürdőszoba, a vécé pedig a körfolyosóról nyílt.

A két házínéni betegesen félt a bacilusoktól, kezüket mindig mosták és hátradugva tartották, így Tóthék-nak igazán tapintatosan, csendesen és békésen kellett élniük mindennapjaikat, hogy fel ne zaklassák

☛ *Tóth Árpád korában az egykori Bástya sétány, amely ma az ő nevét viseli*

őket. Főként, miután megszületett kislányuk, akinek „már a látványától is kanyarót lehet kapni”, ahogyan azt a visszaemlékezések szerint az egyik házínéni mondogatta.

Az özvegy halála után a házat a neves francia ékszerész, Cartier vásárolta meg, akinek már több értékes ingatlanja is volt ekkoriban a budai

**„ÁLLOK AZ ABLAK MELLETT ÉJSZAKA,
S A MÉRHETETLEN MESSZESÉGEN ÁT
SZEMEMBE GYŰJTÖM ÖSSZE EGY SZELÍD
TÁVOLI CSILLAG REMEGŐ SUGARÁT.”**

TÓTH ÁRPÁD: LÉLEKTŐL LÉLEKIG, RÉSZLET

Várban. Egy fiatal magyar arisztokrata lányt vett feleségül, akivel – ahogy mondani szokás – nagy és igen zajos életet éltek. Nem sokat törődtek a házzal. Amikor a költő egy alkalommal levélben kérte őket némi tatarozásra, nehogy rádőljön valakire az egyik fal, csak annyit üzentek vissza: remélik, hogy így lesz, legalább elbontathatják végre... Tóth Árpádék ekkoriban kaptak új szomszédot is maguk mellé. Egy szigorú tekintetű minisztériumi tisztviselő költözött oda, aki előtt még inkább meghúzták magukat.

☛ *A költő egykori lakóháza a Táncsics utcában ma is áll. Törzshelyét, a Fehér Galamb éttermet a Szentháromság és Uri utca sarkán azonban lebombázták. Így nézett ki egykor a hely, ahová gyakran betért pogácsázni és teázni a közelben lakó Tóth Árpád*

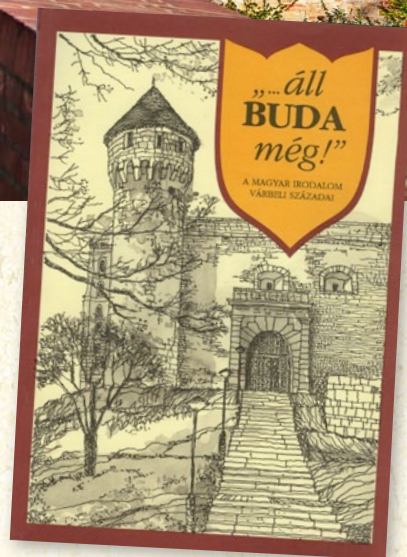
☛ *Tóth Árpád és kislánya, Eszter*

Mindez azonban nem tartotta vissza a költőt attól, hogy otthonában gyakran vendégül lássa a számára kedves barátokat, fiatal költőket. Legkedvesebb pártfogoltja Déry Tibor volt, aki sokszor aludt náluk a kicsi nappali kifli alakú kanapéján. Ő így emlékszik vissza ezekre az alkalmakra: „Amikor felébredtem, Tóth Árpád már az ablaknál ült, hálóingére húzott felöltőjében, borzasan, csillogó szemüveggel,

„ÜLÖK ESTE A PADON IDEKÜNN A BÁSTYÁN, TÜNÖDÖM A CSILLAGOK NÉMA FORDULÁSÁN; KASZÁSCSILLAG, AZ ÖREG, A NYUGATI SZÉLEN LEÁLDOZOTT. MÉLA CSÖND ÉJE MARADT VÉLEM.”

TÓTH ÁRPÁD: KASZÁSCSILLAG, RÉSZLET

☞ *Aki többet szeretne tudni Tóth Árpád várbéli kalandjairól, annak érdemes fellapozni a könyvesboltokban is kapható, „...áll Buda még!” című könyvet, amelyben sok más, egykor itt élő művészről is olvashatunk*

kezében toll, térdén egy papírlap: számomra máig is ez a kézírata fölé dőlt, melankolikus sugárzó, karcsú ifjú jelképezi a költészetet.”

Negyvenes évei elején Tóth Árpádot is elérte a kor népbetegsége, a Thomas Mann által oly megkapóan ábrázolt tüdővész, ami a *Varázshegyben* a legridegebb lelket is művésszé teszi. A tbc, szemben a mi világjárványunkkal, a romantika, az individualitás, az elmúlással való hősies szembenézés betegsége volt. A betegeknek általában csodálatos helyeket ajánlottak a gyógyulásra: hegyvidéki magaslatokat,

illatos tengerparti üdülőhelyeket. A kór halvány, sápadt, költői arc-színt kölcsönzött a betegeknek, ami – akármilyen megdöbbentően hangzik is – sokak számára különlegessé, arisztokratikussá, szinte vágyottá tette ezt a ma már jól kezelhető, akkoriban azonban többnyire halálos kimenetelű fertőzést. Byron például egyenesen imádkozott azért, hogy tbc-s lehessen, mondván, így még vonzóbb lehetne az érte rajongó hölgyek számára.

Tóth Árpád azonban nem örült a betegségnek. Mindent megtett a gyógyulásáért. Nagyon szerette

várbéli otthonát, imádott a Bástya sétányon meg-megállva elmerengeni egy-egy verslábbon vagy rímen, de egészsége érdekében előbb a Magas-Tátrába, majd a mártonhegyi tudószanatóriumba költözött, hogy megszabaduljon a kórságtól. Ez a harca azonban nem sikerült. 1928 novemberében, egy szeles, ködös, nyirkos napon visszaadta lelkét a Teremtőnek. Kedvenc sétahelyén, a ma már az ő nevét viselő sétányon emlékezzünk meg róla, és vegyük elő csodás köteteit, hogy a mai rohanó világban is megmaradjunk érző, érzékeny, lelkes embernek! ☞

TÓTH ÁRPÁD

Tóth Árpád 1886. április 14-én született Aradon. Édesapja szobrász volt, édesanyja egy ácssegéd leánya.

A gyermek Tóth Árpád eleinte a rajzolásban mutatott tehetséget, később azonban az irodalom felé fordult.

1905-től három évig a budapesti egyetemen magyar-francia szakos bölcsészhallgató volt, ekkor kezdte verseit publikálni a Nyugatban. Az egyetemet nem fejezhette be, mert édesapját a szakma egy éles kritika hatására kontárnak minősítette, így Tóth Árpádnak kellett eltartania a családot. Újságíró, színikritikus, házitanító lett, de szecsesziós-impreszionista verseit is folyamatosan közölték az irodalmi lapok.

1911-ben ismerte meg Lichtmann Annát, akit nem sokkal később feleségül vett. 1920-ban megszületett lánya, Eszter, aki szintén költő lett. Ekkoriban kezdett súlyosbodni tüdőbetegsége, amelyben 1928. november 7-én, mindössze 42 évesen elhunyt.

Gaál Tibor grafikusművész, Magyar Arany Érdemkereszttel kitüntetett portrékarikaturista. Évek óta dolgozik *Nagy magyarok* című portrészorozatán, melynek darabjai történelmünk máig ható alakjait idézik meg. Rendszeres rovattal jelentkezik magazinunkban.

VIGYE MAGÁVAL A NYARALÁSRA A BUDAVÁRI PALOTANEGYED TÖRTÉNETÉT!

Turistaként bejárhatjuk, itt élőként pedig otthonosan belakhatjuk a budai Vár zegzugos utcáit és sokat látott tereit. A Nemzeti Hauszmann Program keretében gyönyörűen megújuló Budavári Palotanegyed épületei jó ismerőseinkké, mindennapjaink és az ünnepek kedvelt helyszíneivé válhatnak, azonban ennek, a történelemben annyiszor megtépázott városrésznek mindig van egy-egy új története, érdekes mesélnivalója számunkra.

A Budavári Palotanegyed történetét feldolgozó sorozat kötetei segítenek abban, hogy a mai szemek előtt sokszor rejtve maradó múlt titkaiba is bepillantást nyerhessünk. De a szép kivitelű, látványos képekkel illusztrált kiadványok még ennél is többet kínálnak a régi korok megismerésére és szépségére fogékony olvasó számára.

A *Budavári Palotanegyed története* című kötet egy évszázadokon átívelő izgalmas utazásra hívja az olvasót. Tanúi lehetünk a főváros, majd a palota megszületésének. Bástyák, várfalak, díszes kapuk és virágzó kertek emelkednek fel, majd enyésznek el a szemünk előtt. Bepillantást nyerhetünk a különböző korok királyi udvaraiba: megismerhetjük mindennapjaik apró építőköveit, az olykor szó szerint égbe szökő sikereket, de a mindent romba döntő tragédiákat is – mindazt, ami nemcsak a budai Váron, de a magyar történelmen is fájó nyomokat hagyott.

Ilyen fájó veszteség volt a Szent István-terem megsemmisülése is, hiszen kivételes pompájának emlékét sokáig csak a kortársak beszámolóit és néhány fénykép őrizte. A *Szent István-terem* című könyv erről a minden részletében szem-

kápráztató műgonddal kivitelezett teremről szól, amely egykor egy önmagán túlmutató cél érdekében, a magyar iparművészet felvirágoztatására és értékeinek bemutatására jött létre Hauszmann Alajos kezdeményezésére és vezetésével.

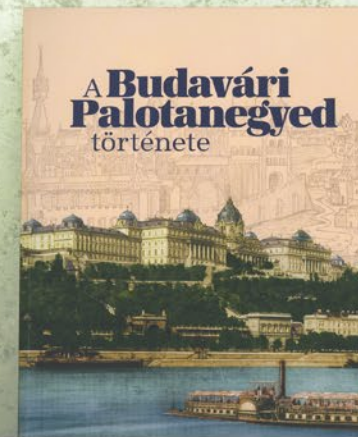
A *Találkozás a történelemmel* alcímet viselő kötet azt az izgalmas történelmi-művészettörténeti nyomozómunkát meséli el, amely a Szent István-terem egy évvel ezelőtti újjászülését megelőzte. A gondosan válogatott archív és mai terveknek és fotóknak köszönhetően a szemünk előtt kel életre – kétszer is – a magyar iparművészet egyik legfontosabb és legkomplexebb alkotása.

Elmerülhetünk a mives gonddal faragott bútorok, a korábban sosem látott minőségű selymek, kerámi-

ák és egyedülálló falfestmények készítésének rejtelseiben. Megismerhetjük az emberfeletti teljesítményt nyújtó egykori, és a nyomdokaikban járó, a csoda megismétlésére vállalkozó mai művészeket. Betekintést nyerhetünk a terem újraalkotásának kulisszatitkaiba is: a hatalmas szaktudást, rengeteg kutatómunkát és nagy technológiai felkészültséget kívánó erőfeszítésbe, amelyet ennek a varázslatos szobának a rekonstrukciója jelentett. És – a sok képnek köszönhetően – megbizonyosodhatunk a Szent István-terem különleges szépségéről is, amelynek újjászülése ismételtlen megmutatta a hazai iparművészet erejét.

A Budavári Palotanegyed és a Szent István-terem története kapcsán megismerhető emberi, művészi sorsok nemcsak alkotásról és építésről, felemelkedésről és katasztrófáról mesélnek, de a megmaradásról és az újrakezdésről is – bonyolult idők szusszanásnyi pihenést engedő nyarán nehéz alkalmasabb olvasmányt, jövőbe mutató útravalót találni ennél. Ha pedig a vakáció elmúltával visszatérünk, más szemmel és még több szeretettel vehetjük majd ismét birtokunkba az ismerős történelmi tereket.

A kötetek
a *Déli palota és a Szent István-terem ajándékboltjaiban, valamint online is megvásárolhatók.*

TÁNCZENE, BEAT, ROCK AND ROLL

A BUDAI IFJÚSÁGI PARK TÖRTÉNETE

Fortepan/Szalay Zoltán

Kitiltást eredményezett a vászonnadrág, tilos volt a farmer és a tviszt, a lányoknak pedig centivel mérték a szoknyáját. Az Ybl Miklós tervezte neoreneszánsz Várbazár évtizedekig volt a fővárosi fiatalok kedvenc szórakozóhelye. A szabályok és a színpadra lépő zenekarok időről időre változtak ugyan, de két dolog állandó volt a Budai Ifjúsági Park fennállása alatt: a szabadság és a zene szeretete.

FEHÉR ING, NYAKKENDŐ

„Csőnadrág és hegyes cipő, / így állok Forte filmekben, / Mambó magnóból szól a dal. / Nem vagy, de voltál kamaszkorom. / Milyen csodás ugrándozás, / Kitárt karú elájulás, / Egy Rajnák nevű klubvezető / Vigyázzot ránk, amíg / Mambó magnón szól a dal” – így kezdődik Cseh Tamás *Désiré bottal üti saját nyomát* című dala, az 1978-as *Antoine és Désiré* című albumról. A Bereményi Géza által írt szövegben – a kor szokása szerint összekacsintva – megidézt Rajnák László a korszak emblemikus szórakozóhelye, a Budai Ifjúsági Park hírhedt, nagyhatalmú vezetője volt. Pofonjairól Budapest-szerte legendák keringtek...

A Budai Ifjúsági Park több mint két évtizedet felölelő története 1961. augusztus 20-án kezdődött, különösebb előzetes hírverés nélkül. Az ötlet a budapesti KISZ-bizottságé volt, amely a második világháború nyomait még magán viselő Várbazárt szemelte ki egy új szabadtéri szórakozóhely helyszínéül. Az épületet valamelyest helyreállították, mielőtt szigorú szabályaival megnyitotta kapuit a fiatalok

👉 **Az egykori könnyűzenei hagyományok ma is jelen vannak a Várkert Bazárban: szeptember 24-én itt lesz a 47 éve alakult Piramis lemezbemutató koncertje is**

Rajnák László sokszor személyesen ellenőrizte, elég hosszú-e a lányok szoknyája, elég rövid-e a fiúk haja. Jellemzően azonnal – nemegyszer pofonok kíséretében – haza is küldte azt, akiről úgy gondolta, kinézete vagy viselkedé-

fiúk és 16 éven felüli lányok részére, nyakkendőben, világos ingben, zakóban. Vászonnadrágban a belépés tilos. Kitiltást eredményeznek a következő kihágások: ízléstelen táncolás, nem tvisztszámra történő tvisztelés, egy lánnyal több fiú tvisztelése, fiúk egymás közti tvisztelése és más, feltűnést keltő viselkedés.”

Az egykori birkózó Rajnák hírhedten keménykezü rendezői gárdát is szervezett maga köré, egészen 1974 februárjáig dolgozott a szórakozóhely igazgatójaként, az engedélye nélkül senki nem léphetett fel az Ifiparkban. Megegett, hogy még a zenészeket is átöltöztette a fellépés előtt, ha elégedetlen volt a kinézetükkel. Igazgatásának egy csalási botrány vetett véget, amiért börtönbüntetésre is ítélték.

Az Ifiparkban 1961 és 1984 között a kor legjobb zenekarai játszottak, többek között a Metro, az Illés, az Omega és a Bergendy.

körében hamar népszerűvé váló Ifipark. A belépő öt forintba került, kivéve, ha a beatnemzedék három magyar csillagának egyike, az Illés, a Metró vagy az Omega lépett színpadra, mert akkor a dupláját kellett fizetni a bejutásért.

se nem felel meg a szolid és kulturált szórakozás eszményének. Az 1962-es belépési szabályzat így foglalta össze az alapvető előírásokat: „Tudnivalók a Budai Ifjúsági Park látogatásával kapcsolatban: belépés csak 18 éven felüli

A RENDEZVÉNYEKEN RENGETEGEN VETTEK RÉSZT, A BIZTONSÁGRA, ÁLLAGMEGÓVÁSRA AZONBAN NEM ÜGYELTEK AZ AKKORI FENNTARTÓK, AMI 1980-BAN EGY SÚLYOS BALESETHEZ, MAJD A LÉTESÍTMÉNY BEZÁRÁSÁHOZ VEZETETT.

KOÓS JÁNOSTÓL A P. MOBILIG

Az Ifipark megnyitásakor az volt az alapvető koncepció, hogy táncdalénekesek, színészek és komikusok lépnek majd színpadra a szórakozóhelyen, így többek között a *Fogj egy sétapálcát* című dal előadója, Németh Lehel, valamint a fiatal Koós János és Aradszky László is szórakoztatta a közönséget a Várbazár kertjében. Eleinte nemcsak zenés-táncos mulatságokat rendeztek itt, hanem irodalmi esteket, tehetségkutatókat, divatbemutatókat, sőt,

vasárnap délelőtt gyerekprogramokat is. A beatzene robbanásszerű térnyerésének azonban a Budai Ifjúsági Park kapui is csak ideig-óráig tudtak ellenállni, később pedig pop- és rockzenekarok is csatlakoztak a repertoárhoz. A hatvanas években játszott itt – a már említett Illés, Metró és Omega mellett – a Bergendy-együttes, a Kex, a Juventus és a Mini is. A park egyik legnépszerűbb zenekara a Komár László és Faragó „Judy” István nevével fémjelzett Scampolo volt. Ők csempészték elsőként rock and roll dallamokat a beatslágerok közé. Tízezrek táncoltak az együttes koncertjein,

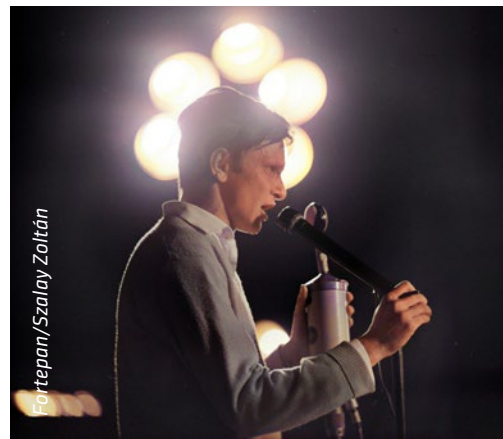
ahol a saját szerzemények mellett Elvis Presley-, Shadows- és Cliff Richard-dalok is felcsendültek. A húsz évig működő zenekar nevéül egy 1958-as nyugatnémet filmvígjáték eredeti címét kölcsönözték, melyben a kor egyik ikonja, Romy Schneider játszotta a fiatal, talpraesett és jó humorú címszereplőt.

Különleges színfolt volt a park zenei palettáján az 1968 elején megalakult Sakk-Matt együttes is: gitárosa, a magyar Jimi Hendrikként aposztrofált

Radics Béla virtuóz játékával és nem mindennapi stílusával (fej felett gitározás, szájjal és foggal pengetés) a hazai rockzene nagy hatású alakja lett, aki később a Tűzkerék és a Taurus zenekarokkal is színpadra lépett az Ifiparkban. A Duna-parti szórakozóhely adott helyszínt 1977. augusztus 7-én a nagy Radics Béla-szuperkoncertnek is, ahol a Pege Aladár Blues Band után felléptek a régi Tűzkerék-formációk, majd a Taurus, a Piramis és a Korál koncertje következett.

A hatvanas évek végétől már a televízió is közvetített műsorokat a Budai Ifjúsági Parkból, a hely fénykorát élte, volt koncert, amelyre olyan sokan be akartak jutni, hogy a Lánchídig állt a sor. A hetvenes évek fellépőinek sorában ott találjuk a Geminót, a Generált, a Skorpiót, a Hungáriát, a Fonográfot, a Beatricét, a Hobo Blues Bandet és a P. Mobilit is. A magyar könnyűzene emblemikus alakjai egymásnak adták a kilincset. Az épület azonban már egyre kevésbé bírta azt a megterhelést, amit a telt házú koncertek jelentettek. 1980 májusában a bejárat melletti kőkorlát a sorban álló fiatalokra omlott, többen megsérültek, csak a szerencsén múlt, hogy nem történt komoly tragédia. A szórakozóhelyet életveszélyesnek nyilvánították. Néhány nyárra még kinyithatott ugyan, kisebb alapterületen, de 1984. szeptember 23-án örökre bezárták. Az ország egyik legnépszerűbb koncerthelye

▶ NAGYFA GALERI

Azok, akik nem feleltek meg a beléptetési sztenderdnek, és farmernadrágjuk vagy hosszú hajuk miatt újra és újra a Budai Ifjúsági Park kapuin kívül találták magukat, a Vár déli falának tövében magasodó hatalmas fa alól és annak ágairól hallgatták a zenét. A különös csoportosulás Nagyfa Galeri néven került be a 20. század történelmébe, és sokak számára a rendszer elleni lázadás egyfajta szimbóluma volt. Horváth Sándor *Kádár gyermekei* című könyve, amely a hatvanas évek lázadó ifjúságát mutatja be, a Nagyfa Galeriról is mesél az olvasóknak. A mű feldolgozza a csoportosulás egyik leghíresebb történetét is, amikor 1969. július 8-án a budai Vár aljából előbb a bazilika, majd az amerikai nagykövetség felé vette az irányt egy maroknyi fiatal, hogy megemlékezzenek a The Rolling Stones néhány nappal korábban elhunyt gitárosáról, Brian Jonesról. A résztvevőket a rendőrök – akik amúgy is rendszeresen szemmel tartották a csoport állandó és alkalmi tagjait – letartóztatták, a Nagyfa Galeri néhány alakját később perbe is fogták.

az *Elektromos Temetés* című P. Mobil-koncerttel búcsúzott a közönségtől.

RÉGI HANGOK ÚJ KÖRNYEZETBEN

Különleges múltidéző koncert várja ősszel a Várkert Bazárban a rockzene szerelmeit. A közel ötvenéves fennállását ünneplő, szüneteket és tagcseréket is túlélő Piramis együttes szeptember 24-én visszatér régi legendás koncertjeinek újjászületett, mára közkedvelt közösségi térré változott helyszínére, az egykori Budai Ifjúsági Parkba. *Becsület, Ha volna két életem, Szállj fel magasra!, Kóbor angyal, Ajándék* – legendás dalok szólalnak majd meg egy legendás helyszínen.

A magyar rockzene történetének legendás együttesét Som Lajos basszusgitáros, Köves Miklós dobos, Závodi János gitáros alapította 1974-ben, akikhez nem sokkal később Gallai Péter billentyűs, illetve a Generál korábbi énekese, Révész Sándor is csatlakozott. 1976-ban jelent meg első

▶ **Az Ifiparkban a magyar Elvisként emlegetett Komár László is többször fellépett**

Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára

▶ **A különös csoportosulás, a Nagyfa Galeri néhány tagja**

kislemezük (rajta a *Szállj fel magasra!* című dallal), az évtized végén pedig már az ország legnagyobb koncerttermeit is megtöltötték. Évente több száz koncertet adtak szerte az országban, mindenhol hatalmas rajongással fogadták őket, dalaik szerete generációról generációra öröklődik. Egyik kuriózumnak számító fellépésük éppen a Budai Ifjúsági Parkhoz köthető: 1979 decemberében a tél és a hideg dacára is olyan sokan akarták látni és hallani őket, hogy egy gombostűt is nehéz lett volna leejteni az Ifipark szabadtéri színpada előtt.

Egy egész generáció életérzése, hangulata elevenedik meg a Várkert Bazár nyárzáró eseményén, színpadon a korszakos zenekarral, köztük a klasszikus ötös két tagjával, Závodi Jánossal és Köves Miklóssal. ✂

HÍREK A BUDAVÁRI PALOTANEGYEDBŐL

A Nemzeti Hauszmann Program célja a Budavári Palotanegyed megújítása.

Megtiszteltetés számunkra, hogy olyan épületeket és tereket adhatunk vissza az embereknek, amelyek korábban nem csupán méltatlan állapotban, de sokszor elzárva voltak a látogatók elől.

Mindent megteszünk azért, hogy mindig időben felhívjuk a figyelmet az aktuális munkálatokra és az azokkal járó esetleges forgalmi változásokra.

MEGÚJÍTJUK A KÖZMŰVEKET A KELETI FELVEZETŐNÉL IS

A közelmúltban a Várhegy keleti oldalán kezdődött munkálatok során teljesen kicseréljük az előregedett közműveket.

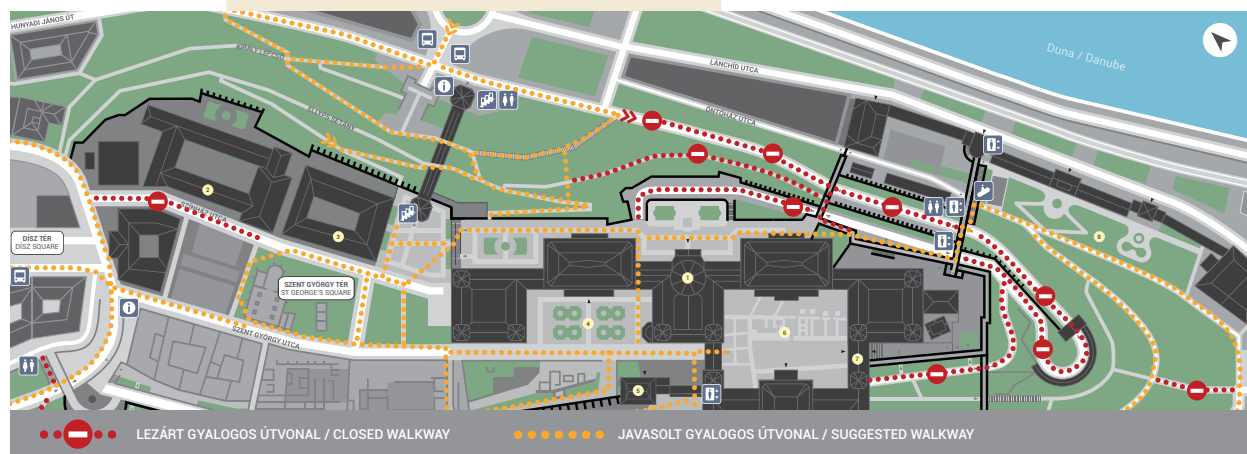
A nagyszabású és elengedhetetlen felújítás során a Sikló utca – Clark Ádám tér találkozásától a Sikló utca – Keleti felvezető útvonalon egészen a Savoyai teraszig (az Öntőház utca részleges érintésével) az útburkolat alatt megújul a teljes csatorna-, víz-, erős- és gyengeáramú közműhálózat. A munkálatok miatt eddig nem vált szükségessé

egyetlen közműszolgáltatás szüneteltetése sem, és a szakemberek szerint ez a jövőben sem lesz más képp. A munkák éjszaka, ünnep- és vasárnapokon az itt élők és ide látogatók nyugalma érdekében természetesen szünetelnek.

A korszerűsítés miatt 2022. július 15-től szükségessé vált a Keleti felvezető teljes hosszának időleges lezárása. Ebben az időszakban a gyalogosforgalom korlátozására is számítani lehet. A Budavári Palota keresztirányú forgalma azonban továbbra is elérhető lesz, vagyis a Várkert Bazár felől a lépcsőket és lifteket lehet majd használni a Savoyai terasz megközelítésére.

ÚJAKRA CSERÉLJÜK A TÁVHŐVEZETÉKEKET A PALOTA ÚTON

Mindezekkel egy időben dolgozunk a Palota úti távhő- és gázvezetékek korszerűsítésén is. Ahhoz, hogy a munkát a lehető leggyorsabban el tudjuk végezni, részlegesen le kellett zárunk a Palota út egyes szakaszait, és ideiglenesen új közlekedési rendet kellett bevezetnünk. A Dísz tértől a Lovarda utcáig terjedő útszakaszon június elejétől félpályás útlezárás lépett érvénybe. Ennek következtében a Dísz tér felől egyirányúsítanunk kellett a Palota út Dísz tértől a Lovas utcáig terjedő szakaszát, itt a gyalo-

gosok terelt útvonalon közlekedhetnek. A Lovas utca és a Lovarda utca között pedig egy sávon, jelzőlámpás irányítással, váltakozó irányban haladhat a közúti forgalom. A Dózsa György térről a budai Vár felé közlekedők a Palota úton váltó jelzőlámpás forgalomirányítás mellett haladhatnak a Lovas utcáig, viszont a Dísz térre nem hajthatnak be. A Hunyadi János úton és a Palota út Dísz tér és Lovas utca közötti szakaszán a közútkezelő 3,5 méteres magasságkorlátozása értelmében ennél magasabb járművek nem hajthatnak be a területre. A fejlesztés ideje alatt a Palota úton továbbra is működni fog a gyorslift, illetve a Csikós udvarra vivő két új óriáslift, amelyekkel kényelmesen és gyorsan elérhető marad a Budavári Palota szintje.

ÚJ KERT SZÜLETETT A LOVARDA MELLETT

Egykor a Budavári Palota udvarán és a Vár körül gyönyörű kertek zöldelltek.

Sőt, Zsigmond király uralkodása alatt egyes források szerint még halastavak is voltak itt, Mátyás pedig labirintust és madaras kertet létesített, de a török időkben is ápolt, gondozott kertek jellemezték a budai Vár környékét.

A botanika később, a Habsburgok körében is nagy tiszteletnek örvendett. Az uralkodói család számos tagja személyesen is jeleskedett benne, mint József főherceg, vagy nagy rajongója volt, mint Erzsébet királyné, így különösen megbecsült területe volt a fejlesztéseknek Hauszmann Alajos idejében is.

A várbéli kertek a magyarországi kertművészet történetének mindig is kimagasló, sokoldalú alkotásai voltak, nagy részük azonban a második világháborúban megsemmisült, helyükön többnyire gaz és romok maradtak.

A Nemzeti Hauszmann Program keretében néhány éve ezeknek az enyhén adó, megpihenésre is alkalmas zöld területeknek a rekonstrukciója is megkezdődött.

A területen a Várkert Bazár kertje volt 2014-ben a zöldterület-rekonstrukciók első nagyszabású példája, amelyet azóta sok hasonló követte. Ezek sorából idén nyárra egy igazi különlegesség készült el a Csikós udvar délnyugati részén.

A Török kert név arra a városrésze utal, amely az oszmán hódoltság idején ezen a területen állt. A Várhegy nyugati oldalán elnyúló, az alsó és a felső várfal közötti falszorosban kialakult települést Jeni mahallének, azaz Újnegyednek nevezték. Korabeli leírások szerint a Karakas pasa tornyától a Buzogánytoronyig elnyúló, balkáni hangulatú városrésznek még dzsámija is volt. Buda visszafoglalásakor, 1686-ban az utcák megsemmisültek, a lakóházak helyére később fákat ültettek. Ettől kezdve a területet Újvilág kertnek hívták, amely egészen a palota krisztinavárosi szárny-épületének megépítéséig, vagyis a 19. század végéig létezett.

A Nemzeti Hauszmann Program részeként újonnan kialakított Török kertben gazdag növényvilág várja a látogatókat. A tervezésekor nagy gondot fordítottunk a mediterrán mikroklímával rendelkező kert flórájának kialakítására. A keleties hangulatot az öt színben pompázó rózsabokrok, fügefák, illetve a mór mintákat idéző díszszökőkút biztosítja. A kertben mindezeket felül szépen gondozott gyeppel, vadszőlővel, birsalmával és törpeorgonával is helyet kapott, amelyek folyamatos vízellátását automata öntöző- és csepegtetőrendszer biztosítja. A látogatók kényelmét a Csikós udvaron már megismert modern utcabútorok és közvilágítás szolgálja.

Jöjjenek, és tegyenek egy sétát az új Török kertben!

TÖRTÉNELMÜNK PALOTÁJA

IDŐUTAZÁS A VÁRMÚZEUMBAN

Hogy mit tanulhatunk a múltunkból? Önismeretet, jelenünk titkait és jövőnk lehetőségeit.

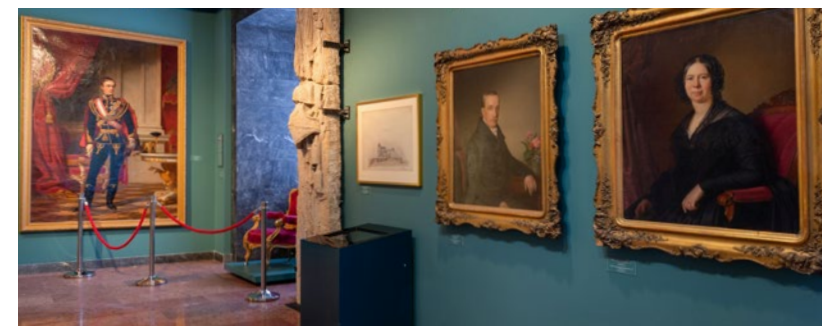
Nem véletlen, hogy megannyi népszerű bölcsességnek, versnek, festménynek és filmnek épp a történelem a fő témája. De az is elgondolkodtató, vajon miért izgatja oly régóta az emberiséget az időutazás fantasztikuma. Egy biztos, a budai Várban létezik olyan hely, ahol kicsik és nagyok, szellemi kalandra vágyók, letűnt korok szerelmesei, régmúlt rejtélyek megszállottjai és a nemzeti-kulturális önismeretre igényesek egyaránt otthonosan érzik magukat.

A Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeuma ugyanis ilyen kalandokra invitálja látogatóit, sőt a „törzsvendégeinek” is mindig tartogat valami meglepetést.

A budai Vár E épülete 1967 óta kultúránk és múltunk otthona. A látogatóknak egyedi élményben lehet itt részük, hiszen az állandó gyűjtemények megtekintése mellett bejárhatják a várkápolnát, a Luxemburgi Zsigmond idejéből ránk maradt gótikus termet és a Mária Terézia korabeli belső udvart is.

Számos kincssel büszkélkedhet ez a hely. A múzeum kiemelkedő kiállítási darabja a híres magyar-Anjou címeres selyemkárpit és egy, Zsigmond egykori palotájából származó, világviszonylatban is kiemelkedő jelentőségű gótikus szoborlelet. Mindkettőt filmbe illő véletleneknek köszönhetően találták meg a

régészek. Az utóbbit még a budai Vár második világháborús kárainak helyreállításakor, az előbbit pedig a kilencvenes évek végén, a Szent György téren, az egykori Teleki-palota területén egy sziklába vájt kút mélyén. A Vármúzeum mindezek mellett a palota és Budapest történetét formáló személyiségekről és eseményekről is mesél.

A KIRÁLYI PALOTA – A KULTÚRA VÁRA

A Vármúzeum egyik legfontosabb állandó kiállítása hosszabb szünet után, tavaly nyár óta ismét látogatható. A műtárgyakban, festményekben, fotókban gazdag kétszintes tárlaton 1686-tól, a töröktől való visszafoglalástól a 20. század hatvanas éveig kísérhetjük nyomon az épület kiépítését, miközben olyan egyedi anyagokat, adalékokat ismerhetünk meg az épület történetéről, amelyeket korábban sem a nagyközönség, sem a történészek, művészettörténészek nem ismertek.

☑ *A múzeum egyik legfőbb büszkesége a magyar-Anjou címeres kárpit*

☑ *A Vármúzeum gótikus szobrai Zsigmond király korának udvari művészetéről mesélnek*

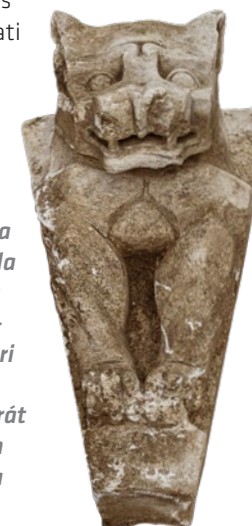
A MAGYAR-ANJOU CÍMERES SELYEMKÁRPIT

Ez a különleges lelet méltán kapott helyet egy különteremben. Több mint hatszáz éves, finom selyemből készült, és fontos magyar motívumok díszítik. Művészi igényességgel készült kézműves munka, amely csak a körülmények szerencsés együttállásának köszönhetően maradt fenn: ugyanis a kút mélyén, ahol megtalálták, tökéletesen légmentesen záró agyagréteg fedte, és folyamatos nedves környezet fogta körbe, mely ideális közeg a szerves anyag állapotának megőrzéséhez.

A KÖZÉPKORI KIRÁLYI PALOTA

A Vármúzeum alsó szintjén található gótikus teremben, kápolnában és tárnokházban a középkori palota, valamint különböző uralkodócsaládok történetébe pillanthatunk be ásatásokon talált tárgyak, címeres emlékek, kőfaragványok és korabeli használati tárgyak segítségével.

☑ *A múlt évben a Budavári Palotanegyed felújítása során a déli nagy rondella környezetében a régészek megtalálták Sisi egykori pihenőházának oroszlános szobrát is, amely szintén megtekinthető a Vármúzeumban*

☑ *A Királyi Palota – A kultúra vára kiállítás a palota és a magyarság múltjáról is mesél*

HOL TALÁLJA MEG?

A BTM Vármúzeum a Budavári Palota legdélebbi részén, az E épületben található. Főbejárata az Oroszlános udvarból nyílik, de a Duna-partról, a Várkert Bazár felől is megközelíthető a Királypincén át. Jegypénztárak az Oroszlános udvarban és a királypincéi bejáratnál is elérhetők. A Vármúzeum és a Szent István-terem közös bejáratánál a látogató a Szent István-teremhez is eljuthat, ahol a terem újjászületését bemutató tárlatot, illetve Havadtóty Sámuel kortárs képzőművész Szent István-instalációját is megtekintheti.

A Vármúzeum folyosóján megcsodálható az a csempedarab is, amely a háború után lebontott Szent István-terem Zsolnay kandallójából való. Valamint itt állítottak ki néhányat a 60-as években a Szent István-terem helyén kialakított metszettár – akkor modernnek szánt – bútorai közül.

gével, sőt Mátyás király híres Corvina könyvtárának érdekességeit és a korabeli szórakoztató zenét is megismerhetjük.

A FŐVÁROS 1000 ÉVES TÖRTÉNETE

A magyar fővárost méltán tartják számon a világ legszebb fővárosai között. Azonban története a nehézségek árán, hullámhegyek és -völgyek

közepette születő szépség története. De talán éppen ettől lett igazán egyéni karaktere. Ennek a keserédes múltjának, e lelkesen építő és romboló korszakok hullámai közt hánykódó közös nagy hajónak a történetét is elmeséli a múzeum egyik népszerű állandó kiállítása, a *Budapest – Fény és árnyék: A főváros 1000 éves története*.

GÓTIKUS SZOBROK A BUDAI KIRÁLYI PALOTÁBÓL

A felfedező, Zolnay László régész élete már önmagában is regénybe illő. Volt rádiós, újságíró, de nyomdaigazgató is, pedig valójában csak a történelem és a művészettörténet érdekelt igazán. 1961-től volt a Budapesti Történelmi Múzeum főmunkatársa, ekkoriban kezdte a középkori Buda történetét kutatni. 1974. február 16-án egy ásatás közben a budai Vár területén egy közép-

kori szobor töredékére bukkant. Ezt követően két hónapon át mindennap újabb és újabb csodálatos szobrok és töredékek bukkantak elő a földből. Akkoriban az egész országot lázban tartotta ez a felfedezés, a kimagasló művészi értéket képviselő faragott ábrázolások, királyok, szentek, apostolok, főurak és hölgyek álmodó gótikus tekintetei pedig ma is megcsodálhatók a Vármúzeumban.

IDŐSZAKI KIÁLLÍTÁSOK ÉS PROGRAMOK

A klasszikusok mellett időszaki ajánlatokkal is készül a múzeum. Ilyen például a 2022. szeptember 11-ig megtekinthető, *Budapest köszönti a Girót!* című kiállítás, amelyet az idei 105. Giro d'Italia buda-

☞ **A főváros 1000 éves története című kiállítás izgalmas kirándulás Budapest történelmében**

pesti rajtja tiszteletére állítottak össze a muzeológusok. A kerékpározás szerelmesei mellett a hétköznapi múzeumlátogatók is sok érde-

kességgel találkozhatnak ezen az időszakos kiállításon.

A kiállítások közül kiemelendő az 1 hónap, 1 tárgy sorozat, amelyben az érdeklődők szakemberek személyes beszámolóival segítségével, testközelből is megismerhetik egy-egy fontos és érdekes műtárgy történetét és felfedezésének, megismerésének körülményeit.

A BTM Vármúzeum sokszínű és változatos programjaival egész évben várja látogatóit. További információ: www.varmuzeum.hu ☞

☞ FŐVÁROSUNK EMLÉKEZETE

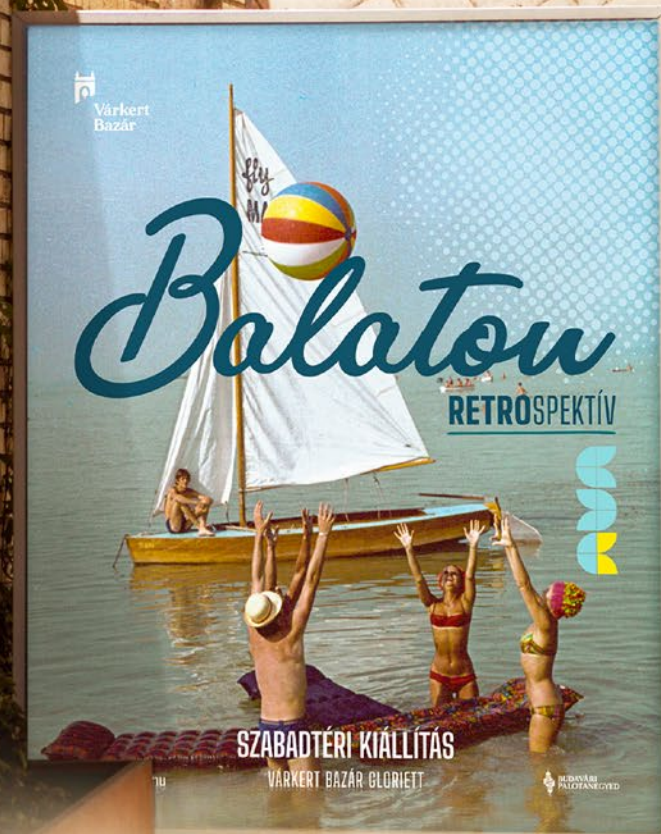
A Budapesti Történelmi Múzeum hazánk és a magyar főváros múltjának jelentős tudományos és ismeretterjesztő intézménye. Elsősorban Budapest történetének dokumentumait és emlékeit gyűjti és őrzi. Kiállítóhelyei és tagintézményei a város több pontján található, az igazgatóság és a Vármúzeum a budai Várban helyezkedik el. Az intézményhez tartozik ezenkívül az Aquincumi Múzeum, a Kiscelli Múzeum, a Budapest Galéria, valamint egy szakmai adat- és könyvtár.

A tagintézmények közül elsőként az Aquincumi Múzeum nyílt meg 1894-ben, majd 1907-ben, még a Városligetben a Fővárosi Múzeum, amely 1941-ben átköltözött a kiscelli kastélyba. A Budapesti Történelmi Múzeum nevet 1951 óta viseli az intézmény.

☞ **Gerlőczy Károly főjegyző 1887-ben tett javaslatot a Fővárosi Múzeum létesítésére**

☞ **A különleges terek egyedi atmoszférát teremtenek**

FABULON, BAMBI, ORION BALATON RETROSPEKTÍV

Igazi balatoni hangulatot teremt Budapest közepén a Várkert Bazár legújabb szabadtéri fotókiállítása. A Glorietthez vezető rámpákon megtekinthető ingyenes tárlat a hatvanas, hetvenes és nyolcvanas évek nyarainak atmoszféráját idézi meg.

A 20. század második felének – ma már – retró korszaka a Balaton történetében valódi aranykor volt. Ekkoriban született meg a tó máig legtöbbször élő portréja. De pontosan mit is mutat ez a kép? Mennyiben közösségi, mennyiben személyes, és mennyiben lehet objektíven megszólalni róla?

Ilyen és hasonló kérdésekre keresi a választ a Várkert Bazár Balaton RETROSpektív című kiállítása a hatvanas, hetvenes és nyolcvanas évek balatoni tárgykultúrájának és helyszíneinek bemutatásával,

ugyanis ezek évtizedeken keresztül keretezték a balatoni nyarak valóságát, és emlékeink megkerülhetetlen szereplőivé váltak. A szabadtéri kiállítás képein megjelenő tárgyak és termékek – mint például a Palma gumimatrac, a Fabulon naptej, az Orion rádió, az összecukható kempingasztal vagy éppen a Bambi údítóital – több generáció számára is alapvetően meghatározták a balatoni nyarak hangulatát.

„Akiaknak már megfelelő hosszúságú életút áll a hátuk mögött, azoknak személyes emlékeket eleveníthetnek fel a kiállítás képei, a fiata-

labbaknak pedig olyan emblematisz magyar filmekből lehetnek ismerősök, mint a *Pogány Madonna* vagy a *Zimmer Feri*” – mondta a tárlatról Sikota Krisztina, a Várkapitányság turisztikai és kulturális vezérigazgató-helyettese, aki arra is emlékeztetett, hogy nekünk, magyaroknak a nyár mindig is összekapcsolódott, összekapcsolódik a Balatonnal, a magyar tengerrel.

A kiállítás szeptember közepéig várja mindazokat, akik egy kellemes budai séta alkalmával szeretnék újra átélni a régi balatoni nyarak hangulatát. ☞

MÁTYÁS KIRÁLY ÉS BEATRIX KIRÁLYNÉ PERECE

Mátyás és Beatrix híres lakomáinak kedvenc sütő-főző mestere a legenda szerint a neves budavári pékmester, Zsemlyesütő Gáspár volt, aki a kor egyik kedvenc csemegéjét, a perecet is kiválóan készítette.

A perec hagyományosan lisztből, vízből és élesztőből készül, zárt, íves alakúra formázott finomság. Európa népei immár több mint 1400 éve kóstolgatják a különféle változatait. Eredetileg semmilyen állati eredetű összetevőt nem tartalmazott, részben ezért vált a nagyböjt népszerű csemegéjévé már a középkorban. Mindemellett formája még az imára kulcsolt kezeket is felidézi.

A magyar gasztrókultúrában a kezdetektől kitüntetett helye volt, sőt azon túl is, hiszen számos honfoglalás kori leleten szerepelt, a Jász Múzeumban őrzött Lehel kürtjén is található ilyen motívumot, de előkerültek olyan 10. századi melltűk és hajdíszek is, melyek mintái perecet formáztak.

Ebben a finomságban tehát minden együtt van, ami egy csemegét nagyszerűvé tesz: az egyszerűség, az esztétika, no és persze a tápérték.

☞ **Perecábrázolás Herradis von Landsberg Hortus Deliciarum című művéből, 1180 körül**

Napjainkban kis túlzással már azt is mondhatnánk: ahány nép, annyi perec. Hiszen egészen más a barna, édeskés, kívül ropogós, belül puha bajor változat, megint más az omlós amerikai és még inkább a mi magyar perecünk. Ebből ugyancsak sokféle finomságot kóstolhatunk az országot járva. Legnépszerűbb az édes rábaközi és a klasszikus sós változat. Amit Beatrix és Mátyás kóstolt annak idején, valószínűleg ez utóbbihoz állt a legközelebb, ezért ennek receptjét adjuk közre. Jó szolgálatot tehet a nyári családi-baráti találkozások, estébe nyúló beszélgetések alkalmával, de útravalóként is érdemes elkészíteni, ha kirándulni, nyaralni indul a család. ☞

SÓS PEREC

Hozzávalók:

- ☛ 1,7 dl tej
- ☛ fél evőkanál kristálycukor
- ☛ 2,5 dkg élesztő
- ☛ 50 dkg liszt
- ☛ 20 dkg zsír
- ☛ 2 egész tojás (az egyik kenéshez)
- ☛ 1 teáskanál só

A sós pöttyökhöz: 3 teáskanál só és 3 teáskanál liszt

Elkészítés:

Langyosítsuk meg a tejet, keverjük el benne a cukrot, majd morzsoljuk bele az élesztőt. Míg feloldódik, keverjük el a lisztet 1 teáskanál sóval, és két tenyerünk között morzsoljuk össze a zsírral. Öntsük hozzá a tejben feloldott élesztőt és egy tojást. Ha túl lágy, szórjunk bele még lisztet. Pihentessük, majd vágjuk tojásnyi darabokra, és sodorjunk ujjnyi vastagságú rudakat, amelyekből perecet formázhatunk.

Sütőpapírral kibélelt tepsiben 175 fokon süssük, tojássárgájával megkenve. Míg sülnek, 3 teáskanál sőt és lisztet keverjük össze, és öntsük hozzá annyi vizet, hogy tejfölsűrűségű masszát kapjunk. Ha kiszültek a percek, csepegtessük rájuk ízlés szerinti mennyiségben a sós-lisztes masszát, majd tegyük vissza még pár percre a sütőbe a tepsit.

KERESZTREJTVÉNY

Olvasóinkat hónapról hónapra játékra csábítjuk, amelynek nem titkolt célja, hogy izgalmas, érdekes részleteket fedezzenek fel a budai Várnegyed csodái között sétálva. A kérdés és egyben a rejtvény megfejtése tehát: **mely várbéli nevezetesség látható a fotón? A megoldáshoz ezúttal segítséget nyújthat magazinunk egyik cikke is, mely a Várkert Bazár területén 1961 és 1984 között működő Budai Ifjúsági Parkról, azaz az Ifiparkról szól.**

A megfejtést, valamint a játékos nevét és címét augusztus 10-ig várjuk e-mailben (budavarisetak@varkapitanysag.hu) vagy postai levélben (Várkapitányság Nonprofit Zrt., 1519 Budapest, Pf. 365). Kérjük, az e-mail tárgyában vagy a borítékon tüntessék fel: Magazin, rejtvény.

A helyes megoldást beküldők között páros belépőjegyet sorsolunk ki a Budai Várséták tematikus vezetéseire.

	TRAPÉZ-MŰVÉS	FÉLHANG!	NÉVELŐ	NÉMET SPORTJEL	HÍM KROMOSZÓMA	
	1					F
	ASZÉLEIN RAG!		LENMAG!		GYORSULÁS JELE	
			AZ EZÜST VEGYJELE		KIRÁLYI, RÖVIDEN	
	TONNA, RÖVIDEN	ANGYAL-RANG				ADATLEÍRÓ NYELV
	SUGÁR JELE	OVI SZÉLEI!				
	2	IDEGEN NŐI NÉV	RIKOLTOZ		RÓMAI 9	
			KIRIBATI AUTÓJELE		KISEBB BOLT	
CSUK ÉS ... (GAJDAR)			OLASZ HELYESLÉS	NÉMET KAR		
			MAGATOK	CÁFOLNI KEZD!		
ÓDON				SZÉN ÉS BŐR	LUXEMBURGI AUTÓJEL	
				BOLTSMANN-ÁLLANDÓ	AMPER, RÖVIDEN	
	L					

A nyereményjátékban részt vevő személyek a megfejtés beküldésével hozzájárulnak a személyes adataik a <http://varkapitanysag.hu/adatkezesi-tajekoztato> internetes oldalon elérhető tájékoztatójának megfelelő kezeléséhez a játékban történő részvétel céljából.

Szent István-terem

Látogassa meg a Budavári
Palota újjászületett csodáját,
a Szent István-termet!

szentistvanterem.hu